

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Teze diplomové práce

**Politické aspekty řízení a rozvoje vybrané obce
(případová studie obce Žehuň)**

Lucie Vinterová

© 2015 ČZU v Praze

Politické aspekty řízení a rozvoje vybrané obce (případová studie obce Žehuň)

Political aspects of management and the development of the chosen municipality (case study of Žehuň)

Souhrn

Tato diplomová práce se zabývá politickými aspekty řízení a rozvoje v obci Žehuň. V teoretické části je shrnut vývoj samosprávy na území České republiky od 40. let 19. stol. do současnosti. Dále je charakterizována obec a její občané. V souvislosti s popisem obce jsou zde rovněž zmíněny její orgány jejich pravomoci a obecní majetek. Důležitým nástrojem pro financování obce je její rozpočet, proto jsou v rámci teoretické části vysvětleny jeho výdaje a příjmy. Diplomová práce vymezuje komunální volby podle české právní úpravy, charakterizuje zájmové skupiny, které participují na politickém životě v obci a vliv samosprávy na rozvoj obce. Praktická část obsahuje rozbor socioekonomických ukazatelů v Žehuni, dále charakteristiku hlavních aktérů politického procesu a rozvoje obce a analýzu jejich vzájemných vztahů. V praktické části jsou analyzovány komunální volby, které se uskutečnily v Žehuni po roce 1989. Zde je také definován charakter rozhodovacích procesů místní samosprávy s důrazem na rozvoj obce.

Klíčová slova: Žehuň, místní samospráva, rozvoj obce, rozpočet obce, majetek obce, zájmové sdružení, zastupitelstvo, volební strana, komunální volby

Cíl práce

Cílem předkládané práce je objasnit problematiku vlivu samosprávy na řízení a rozvoj vybrané obce s důrazem na období po roce 1989. V této práci je výzkumným objektem obec Žehuň, která se nachází v okrese Kolín ve Středočeském kraji. Tato obec byla zvolena, protože i přes její velikost a malý počet obyvatel je zde dobrá občanská vybavenost a místní zastupitelstvo je aktivní v rozvojových aktivitách.

Práce má tři dílčí cíle. Prvním cílem práce je charakterizovat hlavní socioekonomické ukazatele obce Žehuň, v níž je proveden výzkum místní samosprávy a rozvoje obce. Současně je zhodnocen vliv socioekonomických ukazatelů na fungování a rozvoj samosprávy v této obci. Druhým dílčím cílem je určit místní aktéry, kteří se podílejí na politickém životě v Žehuni. Důraz je kladen zejména na zájmové spolky, místní politické strany a hnutí a místní podnikatele, jejichž vzájemné vztahy jsou v praktické části analyzovány. V rámci tohoto cíle jsou podrobně rozebrány komunální volby v obci Žehuň v období 1994 až 2014. Třetím cílem je definovat charakter rozhodovacího procesu samosprávy v Žehuni a to v oblasti rozvoje obce.

Cílem je zodpovědět výzkumnou otázku zda v Žehuni převládá fungování zastupitelstva na základě „*principu vlády a opozice*“ nebo zastupitelstvo představuje „*velkou rodinu*“ (Jüptner, 2004, s. 87)? Výzkumné podotázky jsou: Jak se fungování zastupitelstva v Žehuni projevuje? Jaké jsou vztahy mezi zastupiteli? Jak často dochází k neshodám a proč? Jaký je charakter neshod?

Metodika

Teoretická východiska jsou zpracována na základě studia sekundárních zdrojů, které byly vyhledány podle předem stanovených klíčových slov. V rámci teoretické části byly prostudovány také příslušné zákony, zejména zákon č. 128/2000 Sb., o obcích a zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí. Získané informace z těchto zdrojů byly analyzovány a poté došlo ke sjednocení získaných poznatků. **Praktická část** byla zpracována metodou případové studie. Jako techniky sběru dat byly použity následující: studium dokumentů, dotazování a participativní pozorování. Participativní pozorování je pro výzkumníka důležité z hlediska detailního poznání daného prostředí (Balík, 2005, s. 167). V této části práce byla získávána jak sekundární, tak primární data. Sekundární data byla získána studiem dokumentů, v tomto případě se jednalo o kroniky obce Žehuň, almanachy obce, zápisy z jednání zastupitelstva, místní čtvrtletník Žehuňský zpravodaj a inventurní soupisy. Důležitým zdrojem byl oficiální web obce Žehuň (www.zehun.cz). Dalším zdrojem sekundárních dat byly výsledky Sčítání lidu, domů a bytů z let 2001 a 2011 a další statistické přehledy související s řešenou problematikou. Dotazování bylo provedeno polostrukturovanými rozhovory se zástupci místní samosprávy a dvou zájmových spolků. Rozhovory byly vedeny se starostou obce, dvěma bývalými zastupiteli a zástupcem velitele hasičského dobrovolného spolku. Všechny realizované rozhovory byly zaznamenány na nahrávací zařízení a následně byly přepsány. Primární data získaná z těchto rozhovorů byla použita hlavně pro zjištění vztahů v zastupitelstvu a jeho fungování v období 2010 až 2014, dále pro sepsání kapitoly o zájmových spolcích v Žehuni nebo rozvojových projektech.

Praktická část

Charakteristika obce Žehuň

Žehuň se nachází ve Středočeském kraji v kolínském okrese. V obci se nachází 261 čísel popisných. Podle turistického značení Ministerstva pro místní rozvoj se tato oblast řadí do regionu Polabí. Obec je součástí MAS Zálabí, která „*sdručuje aktivní občany, neziskové organizace, podnikatele a obce, které spolupracují na rozvoji regionu.*“ Jejím hlavním cílem je zlepšení kvality života obyvatel v tomto regionu a také zkvalitňování zdejšího životního prostředí. MAS Zálabí sdružuje celkem třicet obcí. MAS Zálabí zahrnuje obec Žehuň jakožto samostatnou obec (ta je součástí Mikroregionu Kolínské Zálabí), dále neziskovou organizaci SDH Žehuň a mezi zemědělce se řadí soukromý zemědělec a starosta obce Karel Horák.

Do roku 1910 počet obyvatel Žehuně rostl. Jedním z důvodů tohoto nárůstu bylo, že rodiny v těchto dobách byly početnější než dnes. V Žehuni nebylo výjimečné, když měla rodina šest a více dětí. Počátkem 20. stol. měla obec Žehuň hodně obyvatel také proto, že její součástí byly Nová Bář a Stará Bář. Nová Bář se roku 1949 sloučila s obcí Hradčany, název Hradčany této obci zůstal dodnes. Ve Staré Báni býval velkostatek Josefa Marečka, v němž sloužilo hodně deputátníků. Ve Staré Báni dnes stojí rezidence rodiny Svobodových. V 60. letech 20. stol. byla osadou obce Žehuně sousední obec Choťovice, což platilo do roku 1990, kdy požádala o odtržení. Dle bývalé kronikářky „*dnes Žehuň vymírá*“. To dokazuje fakt, že v současné době vlastní asi třetinu domů chalupáři, kteří zde nejsou přihlášení k trvalému pobytu. K 1. lednu 2014 žilo v obci 438 obyvatel.

V Žehuni je základní škola, jejíž dlouhou existenci dokládá dokument z roku 1620, který je uložen v archivu v nedalekém Kolíně. Počátkem roku 2003 byla základní škola administrativně spojena se školou mateřskou, jejich oficiální název je Základní škola a Mateřská škola Žehuň, okres Kolín. Obě se nachází v centru obce, přibližně 200 m od sebe. Součástí základní školy je také školní družina a jídelna. V Žehuni se nachází také místní knihovna, pošta, zdravotní středisko, obchod se smíšeným zbožím, květinářství, kadeřnictví a co se týká technické vybavenosti, disponuje obec vodovodem a kanalizací.

V obci Žehuň působí několik zájmových spolků, např. Myslivecké sdružení Cidlina (dále jen „MS Cidlina“), Český rybářský svaz – místní organizace Žehuň (dále jen „ČRS – MO Žehuň“) či Sbor dobrovolných hasičů Žehuň (dále jen „SDH Žehuň“). Nejaktivnějším z hlediska spolupráce s obcí je SDH Žehuň, který se věnuje opravě a údržbě požární zbrojnice a požárního automobilu, o které se dlouho nikdo nestaral. Zastupitelstvo tento spolek finančně podporuje ze všech nejvíc, protože ostatní spolky si na svou činnost vydělávají sami. Kromě rekonstrukce požární zbrojnice chtějí členové spolku do budoucna navázat na tradici, kdy dobrovolní hasiči zajišťovali kulturní život obce. Pozitivní je přírůstek členů a zájem mladých stát se dobrovolnými hasiči. Oproti SDH Žehuň počet členů rybářského spolku rok od roku klesá.

Výsledky

Žehuňské obyvatelstvo je téměř rovnoměrně rozděleno na ekonomicky aktivní a neaktivní. V obci není tolik pracovních příležitostí, aby zde mohli pracovat všichni ekonomicky aktivní. Zaměstnání v obci Žehuň nabízí Agrodružstvo Žehuň a Žehuňská obchodní

společnost, s. r. o., které se orientují převážně na zemědělskou výrobu. Menším zaměstnavatelem je Veronika Malečková, která v Žehuni provozuje od roku 1997 obchod se smíšeným zbožím. Nezaměstnaní mají možnost pracovat pod obcí od jara do podzimu. Tyto práce zahrnují údržbu veřejných prostranství. Přestože zastupitelstvo mělo v roce 2014 možnost takto zaměstnat až pět lidí, tzv. „*pod obcí*“ pracují jen dva místní nezaměstnaní. Pokud obec má možnost zaměstnat tímto způsobem víc svých nezaměstnaných občanů, bylo by vhodné toho využít a přispět nejen k vyšší zaměstnanosti, ale i k čistějšímu a udržovanějšímu prostředí obce. Zaměstnaní občané Žehuně vyjíždí za prací mimo obec nejčastěji do jiných obcí v okrese Kolín.

Rozpočet obce Žehuň byl v letech 2011 až 2014 přebytkový. Cílem místní samosprávy je oddlužení obce, což byl také jeden z důvodů, proč současný starosta Karel Horák kandidoval v roce 2010 v komunálních volbách. Obec je velmi úspěšná v získávání dotací na své projekty. Jako příklad lze uvést kanalizaci nebo zateplení mateřské školy a zdravotního střediska. Co se majetku týká, vlastní obec budovy jako je mateřská a základní škola, dále vlastní zdravotní středisko a budovu obecního úřadu. Zejména tyto budovy jsou předmětem realizovaných investic, jejichž rekonstrukci se zastupitelé věnovali ve funkčním období 2010 až 2014.

Vliv na politické dění v Žehuni má hlavně zastupitelstvo v čele se starostou, ale i zájmové spolky. Nejaktivnějším zájmovým sdružením je SDH Žehuň. Jeho členové se podílejí na rekonstrukci požární zbrojnice a snaží se modernizovat veškeré vybavení, které ke své dobrovolné činnosti potřebují. Spolek si klade i další cíle, např. pozvednout upadající kulturní život v obci. Většinu kulturních akcí v Žehuni zajišťuje zastupitelstvo, které v této funkci zastupuje zájmové spolky. Z pohledu zastupitelstva je SDH Žehuň v současnosti (březen 2015) nejvíce finančně podporován. Podpora ze strany zastupitelstva směřuje také ke včelařům a TTC Žehuň. Další spolky finančně podporovány nejsou, svou činnost zabezpečují svépomocí. Spolky prosazují své zájmy prostřednictvím svých členů v zastupitelstvu. Své zástupce v řadách zastupitelů má myslivecký spolek, oddíl stolního tenisu i SDH Žehuň, jehož velitel Petr Krause je zastupitelem od podzimu 2014. Místní podnikatelé do chodu obce a jejího rozvoje příliš nezasahují. Obec je podporuje tím způsobem, že jim neklade žádné překážky v jejich činnosti.

Zastupitelstvo obce Žehuň má sedm členů. Funkci místostarosty vykonává už od roku 1994 Jiří Podval. Starostou obce je od roku 2010 Karel Horák. Horák v tomto roce nekandidoval s cílem stát se starostou obce, ale chtěl se podílet na pozitivním ovlivňování dění v Žehuni. Současný starosta a místostarosta jsou členy zastupitelstva nejdéle. Při volbách do obecního zastupitelstva mezi léty 1994 až 2006 nepanovala mezi kandidátními listinami rivalita. Zlomový rok byl 2010, kdy po mnoha letech z pozice starosty odcházel Václav Fišer. Druhou novinou bylo založení hnutí Změna pro Žehuň, na němž se podíleli mladší občané Žehuně. Hnutí mělo narušit zavedené pořádky a vnést do zastupitelstva nový impuls pro práci ve službách obce. Na kandidátních listinách obou hnutí (Nezávislých i Změna pro Žehuň) byli na prvním místě lidé, kteří měli zájem pracovat v zastupitelstvu. Zbylá místa byla doplněna kandidáty, kteří otevřeně konkrétní kandidátní listinu podporovali, ale ambice na práci v zastupitelstvu neměli. Do zastupitelstva byli nakonec zvoleni dva kandidáti ze Změny pro Žehuň a zbývajících pět z řad Nezávislých kandidátů.

Jednání zastupitelstva ve volebním období 2010 až 2014 probíhalo v rovině neoficiálních porad a veřejných zasedání. Na zasedáních nedocházelo k významným neshodám, podle starosty nebyla mezi zastupiteli z konkurenčních stran nevraživost. Ondřej Jedlička, zastupitel ze Změny pro Žehuň, naopak pnutí v zastupitelstvu pozoroval. Podle něj také docházelo k neshodám, například při volbě starosty po komunálních volbách na podzim 2010 a také v otázce zpoplatnění Žehuňského zpravodaje, kdy byl jako jediný výrazně pro poskytování čtvrtletníku zdarma. Starosta diplomaticky zamítá, že by na zasedání docházelo k neshodám nebo je považuje za méně prioritní. Bývalí zastupitelé Ondřejové Jedlička a Heřmanský přiznali, že v zásadních otázkách (např. zateplení mateřské školy a budovy zdravotního střediska) bylo zastupitelstvo schopno se domluvit.

Z výše zmíněného lze konstatovat, že zastupitelstvo v Žehuni ve funkčním období 2010 až 2014 fungovalo na „*principu vlády a opozice*“. Vládu představovali Nezávislí kandidáti pro Žehuň v čele se starostou Horákem. Ondřej Heřmanský byl nestranný, rozhodoval se podle sebe a podporoval návrhy, které měly podle jeho mínění smysl. Opozici v tomto případě tvořil Ondřej Jedlička, který byl často výrazně proti nějakému rozhodnutí. V zásadních otázkách však byli zastupitelé schopni se domluvit na nejlepším řešení.

Přesto, že kandidáti ze Změny pro Žehuň a Občanů pro Žehuň vytvořili v roce 2014 dvě kandidátní listiny, aby zvýšili šance na zvolení svých členů, z každého hnutí se do zastupitelstva dostal jen jeden uchazeč o post zastupitele. Jedním z nich byl i Jedlička, který však mandát přenechal Milanu Jiroudkovi, protože už v tomto složení nechtěl dál pokračovat. V následujícím čtyřletém období se dá očekávat, že zastupitelé budou jednat spíše jako „*velká rodina*“. Petr Krause ani Milan Jiroudek, kteří jsou nově v zastupitelstvu, zřejmě budou hledat spíš kompromis, než nesouhlasit a být v opozici. Krause i Jiroudek jsou zástupci dvou zájmových spolků, které obec podporuje a budou se tedy snažit získat pro SDH Žehuň i TTC Žehuň co největší podporu.

Seznam použitých zdrojů

Literatura:

BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: Obce, aktéři a cíle místní politiky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 250 s. ISBN 978-80-247-2908-4.

BALÍK, Stanislav. Metodologie výzkumu komunální politiky. In: FIALA, Petr, STRMISKA, Maxmilián. *Víceúrovňové vládnutí: teorie, přístupy, metody*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, 163 - 175. ISBN 80-7325-074-8.

BERNARD, Josef, ed. *Endogenní rozvojové potenciály malých obcí a místní samospráva*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2010. 126 s. ISBN 978-80-7330-187-3.

ČMEJREK, Jaroslav. *Obce a regiony*. 1. vyd. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008. 165 s. ISBN 978-80-87197-00-4.

ČMEJREK, Jaroslav, BUBENÍČEK, Václav, ČOPÍK, Jan. *Demokracie v lokálním politickém prostoru: [specifika politického života v obcích ČR]*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 224 s. ISBN 978-80-247-3061-5.

MARKOVÁ, Hana. *Finance obcí, měst a krajů*. 1. vyd.. Praha: Orac, 2000. 190 s. ISBN 80-86199-23-1.

ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 208 s. ISBN 80-7178-628-4.

Internetové zdroje:

Historie obce. *Obec Žehuň* [online]. 2014 [cit. 2014-09-24]. Dostupné z: <http://www.zehun.cz/informace-o-obci/historie/>

Monitor: Informační portál Ministerstva financí [online]. [2015] [cit. 2014-11-28]. Dostupné z: <http://monitor.statnipokladna.cz/2014/>

Sčítání lidu, domů a bytů 2001 [online]. 2005 [cit. 2014-12-02]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/sldb/sldb2001.nsf/index>

Sčítání lidu, domů a bytů 2011 [online]. 2014 [cit. 2014-12-05]. Dostupné z: <http://www.scitani.cz/>

Volby [online]. [2015] [cit. 2015-02-05]. Dostupné z: <http://volby.cz/>

Ostatní zdroje:

JÜPTNER, Petr. Komunální koalice a politické modely. *Politologická revue*. 2004, č. 2, 80 - 101.

Kronika obce Žehuň 2000, 2003, 2004, 2005, 2006, 2010, 2012, 2013

OUTLÝ, Jan. Volby do zastupitelstev - vývoj a souvislosti. *Politologická revue*. 2003, č. 2, 17 - 44.

TVRDÍKOVÁ, Ludmila, TVRDÍK, Antonín. *Žehuň a okolí*. Žehuň, 1987.

TVRDÍKOVÁ, Ludmila. *Pohled na Žehuň a okolí v průběhu věků*. Žehuň, 2012.